

De norska judarnas öde bör ha en central plats i ett svenskt Förintelsemuseum.

Norges och Sveriges andra världskrigshistoria är tätt sammankopplad. Det ser man inte minst i den omtalade och kritiserade Atlantic Crossing som hade svensk premiär i måndags. Den svenska gränsen var en nödutgång, för prinsessan Märta såväl som för de norska judarna. Detta borde märkas tydligt när det skall öppnas ett svenskt Förintelsemuseum 2022.

Vi välkomnar den svenska regeringens initiativ till ett museum. Det är av stor vikt att förintelsens minne hålls levande. Men också Norge och de norska judarnas öde hör hemma i den svenska berättelsen.

Den 26 november 1942 deporterades 532 norska judar, män, kvinnor och barn med skeppet Donau från Oslos hamn till Stettin i nuvarande Polen. Därifrån fortsatte färden med godståg som ankom Auschwitz den 1 december 1942. 183 män blev uttagna till arbetstjänst. Resten mördades gaskamrarna redan samma natt. Totalt deporterades 773 norska judar till Polen och Tyskland. Bara 38 av dem överlevde.

Den norsk-judiska befolkningen bestod av ca 2100 personer när Tyskland ockuperade Norge den 9 april 1940. Ungefär hälften av dem flydde till Sverige. De allra flesta under några hektiska veckor vintern 1942 - 1943. Innan dess var det, att vara jude i ett naziöckuperat område, inte ett giltigt skäl för asyl i Sverige. Men den svenska politiken förändrades dramatiskt under november 1942. Deporteringen av de norska judarna var den mest omtalade nyhetssaken detta år enligt en undersökning gjord av Gallup. Den 3 december -42 bad statminister Per Albin Hansson den svenska ambassadören i Berlin, Arvid Richert att meddela tyskarna att Sverige var beredda att ta emot även de resterande, gömda, norska judarna. Svaret blev negativt.

Händelserna i Norge var en direkt bidragande orsak till att Sverige snabbt ställde upp och tog emot de danska judarna då de tvingades fly ett år senare.

De norska judarna som lyckades fly levde tryggt i Sverige under krigsåren även om de präglades av rädsla och oro för sina släktingar. Flera slog sig ner i Norrköping och de allra flesta återvände till Norge efter krigsslutet och fick framträdande positioner i det norska efterkrigssamhället.

[Voksenåsen](#) är Norges nationalgåva till Sverige som tack för hjälpen under andra världskriget. Idag är Voksenåsen en institution som arbetar med svensk-norskt samarbete och förståelse på uppdrag av Kulturdepartementet. Voksenåsen har i flera år samarbetat tätt med [Forum för Levande historia](#) för att ta fram studie- och skolresor för att svenska ungdomar skall lära sig mer om Förintelsen i Norge och hur Sveriges roll var direkt avgörande för att rädda många människors liv. Den svensk-norska gränsen var nödutgången för de norska judar som överlevde.

Vår förhoppning och önskan är därför att de norsk-svenska relationerna får en stor plats i Sveriges framtida museum om Förintelsen.

Maria Larsson, styrelseordförande i Voksenåsen
Maria af Klinteberg Herresthal, VD Voksenåsen
Anna Florén, Programchef Voksenåsen och projektansvarig för Hågkomstresor